

DİL GELİŞİMİ – DİL GECİKMESİ

Doç. Dr. Özgöl AKIN ŞENKAL

AKADEMİSYEN
KİTABEVİ

AKADEMİSYEN
KİTABEVİ

© Copyright 2017

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademişyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN

978-605-2396-62-9

Sayfa ve Kapak Tasarımı

Rahime DİLMEN

Kitap Adı

Dil Gelişimi – Dil Gecikmesi

Yayıncı Sertifika No

25465

Yazar

Doç. Dr. Özgül AKIN ŞENKAL

Baskı ve Cilt

Özyurt Matbaacılık

Yayın Koordinatörü

Yasin Dilmen

DOI

10.37609/akya.1689

GENEL DAĞITIM

Akademişyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

İÇİNDEKİLER

Dil ve Konuşma Gelişimi	5
Dil Gelişimini Etkileyen Faktörler	5
Dil Gelişimi Teorileri	26
Davranışçı Dil Gelişimi Görüşü	26
Biyolojik Dil Gelişimi Görüşü	26
Sosyal Öğrenme Dil Gelişimi Görüşü	30
Saphir-Whorf Hipotezi	32
Dil Gelişiminde Farklı Yaklaşımlar	33
Davranışsal Yaklaşım Teorisi	33
Gelişimsel Yaklaşım Teorisi	34
Nörolojik Yaklaşım Teorisi	35
Süreç Yaklaşımı	37
Kognitif Yaklaşım Teorisi	38
Sosyal Yaklaşım	39
Organizma - Çevre Etkileşimi	41
Biyolojik İlişkiler	41
Serebral Dominans	42
Mylogenesis	43

Nörogelişimsel Bağlantılar Açısından Dil Gelişimi	43
Çevresel Etkileşim	45
Gecikmiş Dil	48
Gecikmiş Dilin Tanımı	48
Gecikmiş Dilin Sınıflandırılmasının Faydası	51
Dil Gecikmesinin Nedenleri	52
Zihinsel Gerilik	55
İşitme Kaybı	55
Gelişimsel Gecikme	60
Sental İşitsel İşleme Bozukluğu	61
İki Dillilik	64
Psiko-Sosyal Yoksunluk	64
Serebral Palsi	64
Gecikmiş Dilin Nedenleri	66
A. Organik Yetersizlikler ve Bozukluklar	66
B. Elverişsiz Konuşma Ortamı	67
C. Emosyonel Bozukluk	67
Gecikmiş Konuşması Olan Çocuğun Değerlendirilmesi	68
Konuşma Profilinin İncelenmesi	68
Konuşmanın Değerlendirilmesi	83
Konuşma Seslerinin Gelişimi	83
Artikülasyon	86
Türkiyedeki Artikülasyon ve Dil Testleri	86
Gelişimsel Değerlendirmelerin Tamamlanması	89
İşitme Kaybının, Ses Diskriminasyonunun ve İşitsel Hafızanın Test Edilmesi	92

Lateralite Testleri	94
Emosyonel ve Sosyal Matürasyon Testleri	95
Gecikmiş Konuşması Olan Çocuğun Terapisi	97
Dil Eğitiminin Sırası	97
Nonverbal Çocuğun Şartlandırılması	99
Operant Program	99
Kognitif Yaklaşım	100
Pragmatik Yaklaşım	102
Diğer Yaklaşımlar	104
Hangi Yaklaşım Daha Etkilidir?	105
Konuşmayan Çocuk İçin Konuşmanın Stimülasyonu	106

ÖNSÖZ

Dil ve konuşma bozuklukları toplumlarda sıklıkla görülen yetersizlik türleridir. Aileye yeni katılan bir çocuğun beklenen zamanda konuşmaması ise en fazla endişe edilen durumlardan biridir.

Dünyada dil ve konuşma bozukluklarının okul yaşı çocuklarda görülme sıklığının %5 olduğu saptanmıştır. Bu oranın çoğunlukla ses bozukluklarını (%3) ve kekemeliği (%1) içerdiği bilinir. (Maviş, 2011)

Bu kitabın yazımını planlarken dil gecikmesinin hangi bozuklukların göstergesi olabileceğini düşünerek yazmaya başladım. Ancak dil gelişimini anlamdan, gecikmenin ne demek olacağını anlatabilmek imkânsız olacaktı. Bu nedenle işe dil ve konuşmanın tanımlarını yaparak başladım.

Dil gelişim teorileri üzerinde geçmişten günümüze tamamiyle tek başına kabul gören herhangi bir teorinin olmaması dil ve konuşma gelişiminin beynimizin çok üst düzey bir fonksiyonu olduğunun ispatıdır.

Bugün konuşma gecikmesi ile kliniklere, dil ve konuşma bozuklukları uzmanına başvuran çok fazla ebeveyn bulunmaktadır. Bu Kitap, bu çocukların neden konuşmalarının geciktiğini anlayabilmek için hem temel bilgiyi sağlamak, hem de kitabın arkasındaki değerlendirme formlarını ihtiyaca göre kullanıma sunan bir başvuru kitabı olarak tasarlanmıştır.

KAYNAKLAR

- Acarlar, F. (2002). Çocuklarda dilin değerlendirilmesi: Betimleyici yaklaşım. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 35(1), 121-128.
- Allen, R., & Wasserman, G. A. (1985). Origins of language delay in abused infants. *Child Abuse & Neglect*, 335-340.
- Aram, D. M. (1980). Preschool language disorders and subsequent language and academic difficulties. *Journal of Communication Disorders*, 159-17.
- Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. New York: General Learning Press.
- Bates, E. (1976). *Language in Context*. New York: Academic Press.
- Bay, E. (1975). Ontogeny of stable speech areas in the human brain. *Foundations of language development*.
- Baykoç, N., & Arı, M. (1989). 12-30 Aylık Türk Çocuklarında Dilin Kazanılması. *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dergisi*.
- Bayrakçı, M. (2007). SOSYAL ÖĞRENME KURAMI VE EĞİTİMDE UYGULANMASI . *SAÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 198-208.
- Behme, C., & Deacon, S. (2008). Language learning in infancy: Does the empirical evidence support a domain specific language acquisition device? *Philosophical Psychology*, 641 – 671.
- Bloom, L., & Lahey, M. (1978). *Language Development and Language Disorders*. London: John Wiley & Sons, Inc.
- Callanan, M. A., & Siegel, D. R. (2014). Learning conventions and conventionality through conversation. D. Matthews içinde, *Pragmatic Development in First Language Acquisition* (s. 121-138). New York: John Benjamins Publishing Company.

- Camarata, S. a. (1985). INVENTION IN THE ACQUISITION OF MORPHOLOGY BY A LANGUAGE-IMPAIRED CHILD. *Journal of Speech and Hearing Disorders* , 40-45.
- Çetinkaya Zeynep, Güven, N., & Bal, S. (2004). *Dil Gelişim*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Chomsky, N. (1959). A Review of Verbal Behavior by B.F. Skinner. *Language*, 26-58.
- Chomsky, N. (1967). Some general properties of phonological rules . *Language*, 102-128.
- Crain, S., Goro, T., & Thornton, R. (2006). Language acquisition is language change. *Journal of Psycholinguistic Research*, 35, 31-49.
- Curtiss, S. (2014). *Genie: a psycholinguistic study of a modern-day wild child*. New York: Academic Press.
- Dağabakan, Ö., & Dağabakan, F. (2007). *Dil ve Çocukta Dil Gelişim Kuramları*. Dil ve Çocukta Dil Gelişim Kuramları: http://oogm.meb.gov.tr/dokuman/cocuklarda_dil_gelisimi.pdf adresinden alınmıştır
- Damico, J. S. (1988). The lack of efficacy in language therapy: A case study. . *Language, Speech, and Hearing Services in Schools*, 51-66.
- Davis, H., Straoud, A., & Green, L. (1988). The maternal language environment of children with language delay. *Br.J.Disord Tem*, 253-66.
- De Ajuriaguerra, J. J. (1976). The development and prognosis of dysphasia in children. . *Normal and deficient child language* , 345-385.
- Demir, C. (2006). Türkçe/edebiyet Öğretimi ve Kişisel Kelime Serveti. *Milli Eğitim Dergisi*, 19, 207-225.
- Dore, J. (1974). Pragmatic Development. *Journal of Psycholinguistic Research*, 343-350.
- Dore, J. (1976). Children's Illocutionary Act's, in Discourse Relations: Comprehension and Production. R. Freedle. içinde New York: Lawrence Erlbaum Associates.
- Eimas, P. D. (1974). Linguistic Processing of Speech by Young Infants. R. L. Sciefelbusch, & L. L. Lloyd içinde, *Language Perspectives, Acquisition, Reterdation and Intervention*. Baltimore: University Park Press.
- Fey, M. E. (1984). Partner age as a variable in the conversational performance of specifically language-impaired and normal-language children. *Journal of Speech and Hearing Research*, 413-423.

- Filipi, A. (2014). Conversation Analysis and pragmatic development. D. Matthews içinde, *Pragmatic Development in First Language Acquisition* (s. 71-86). New York: John Benjamins Publishing Company.
- Gesell, A., & Amatruda, C. S. (1947). Developmental Sequence of Language Behavior. A. Gesell içinde, *Developmental Diagnosis* (s. 11-14). New York: Paul B. Hoeber.
- Gullo, D. F. (1984). An ecological language intervention approach with mentally retarded adolescents. . *Language, Speech, and Hearing Services in Schools*, 182-191.
- Güven, S., & Topbaş, S. (2014). Erken Dil Gelişimi Testi Üçüncü Versiyonu'nun (Test of Early Language Development-Third Edition) Türkçe'ye Uyarlama, Geçerlik ve Güvenirlilik Ön Çalışması. *International Journal of Early Childhood Special Education (INT-JECSE)*, 6(2), 151-176.
- Halliday, M. A. (1975). *Learning How to Mean: Explorations in the Development of Language*. London: Edward Arnold.
- Halliday, M. A. (1975). *Learning How to Mean--Explorations in the Development of Language*. London: Edward Arnold.
- Hresko, W. P. (1991). *Test of Early Language Development: TELD-2*. . Proed.
- Hussein, B. A.-S. (2012). The Sapir-Whorf Hypothesis Today. *Theory and Practice in Language Studies*, 642-646.
- Ingram, D. (1975). Cerebral speech lateralization in young children. *Neuropsychologia*, 103-105.
- Inhelder, B., Bovet, M., Sinclair, H., & Smock, C. D. (1966). On Cognitive Development. *APA*, 160.
- Irwin, J. V., & Marge, M. (1972). *Principles of Childhood Language Disabilities*. New York: Englewood Cliffs.
- Jacobson, M. (1975). Brain development in relation to language. *Foundations of Language Development: A Multidisciplinary Approach*, 105-19.
- Johnston, J. R. (1982-1984). Syntactic and semantic aspects of the utterances of language-impaired children: The same can be less. *Merrill-Palmer Quarterly*, s. 65-85.
- Johnston, J. S. (1976). *Normal and deficient child language. The use of grammatical morphemes by children with communication dis-orders*. Baltimore: University Park Press.

- Kamphaus, R. W. (2005). *Clinical assessment of child and adolescent intelligence*. Springer.
- Kazak Berüment, S., & Güven, A. G. (2013). Türkçe İfade Edici ve Alıcı Dil (TİFALDİ) Testi: I. Alıcı Dil Kelime Alt Testi Standardizasyon ve Güvenilirlik Geçerlik Çalışması. *Türk Psikiatri Dergisi*, 24(3), 192-201.
- Kinsbourne, M. (1975). *The mechanism of hemispheric control of the lateral gradient of attention*. New York: Academic Press.
- Küçükkaragöz, H. (2017). *Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi*. PEGEM.
- Kuhn, D., Siegler, D., Damon, W., & Lerner, R. M. (2006). Volume Two: Cognition, Perception, and Language. W. DAMON , & R. M. LERNER içinde, *Handbook of child psychology*. New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Külebi, O. (1997). Dilbilim ve Dil Felsefesinde Bir Dönüm Noktası: Noam Chomsky. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi* , 76-81.
- Lecours, A. R. (1973). A Phonological Investigation of Aphasic Speech. B. E. içinde De Gruyter Mouton.
- Lemetyinen, H. (2012). *Simply Psychology*. Language Acquisition: www.simplypsychology.org/language.html adresinden alınmıştır
- Lenneberg, E. H. (1967). The biological foundations of language. *Hospital Practice*, 59-67.
- Leonard, L. B. (1972). What is deviant language?. *Journal of Speech and Hearing Disorders*, 427-446.
- Leonard, L. B. (2014). *Children with specific language impairment*. Baltimore: MIT press.
- Leung , A. K., Robson, W. L., Fagan, J., Chopra, S., & Lim, S. H. (1995). Mental reterdation. *JR Soc Health*, 31-9.
- Leung, A. K., & Kao, P. C. (1999, Haziran). Evaluation and Management of the Child with Speech Delay. *American Familiy Physician*, 59(11), 3121-3128.
- Lewis, I., Shohara, C., & McCarty, A. (tarih yok). Language Development in Children. L. Carmichael içinde, *Manuel of Child Psychology* (s. 492-631). New York: Wiley.
- Lightbown, P., & Spada, N. (1999). Oxford: Oxford University Press.
- Lin, F. R. (2011). Hearing loss prevalence in the United States. *Archives of internal medicine* , 1851-1853.

- Loraine, S. (2008). *Super Duper Inc.* www.superdinc.com: https://www.superduperinc.com/handouts/pdf/149_vocabularydevelopment.pdf adresinden alınmıştır
- Mahoney, G. J. (1975). Ethological approach to delayed language acquisition. *American Journal of Mental Deficiency* , 139-148.
- Maviş, İ. (2011). Dil ve Konuşma Bozukluğu Olan Öğrenciler. (ed. Doç. Dr. İ.H. Diken), Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim, 4. Baskı, Ankara: Pegem A Akademi Yayınları.
- McCarthy, D. (1954). Language Development in Children. L. Carmichael içinde, *Manual of Child Psychology* (s. 476). New York: Wiley.
- McNeill, D. (1970). *The Acquisition of Language: The Study of Developmental Psycholinguistics* (Cilt V). New York: Harper&Row.
- McLean, J. a.-M. (1987). Form and function of communicative behaviour among persons with severe developmental disabilities. *Australia and New Zealand Journal of Developmental Disabilities*, 83-98.
- McNeil, K. a. (1971). The regeneration of social organizations. *American Sociological Review*, 624-637.
- McRae, K. M., & Vickar, E. (1991). Simple developmental speech delay: a follow-up study. *Dev Med Child Neurol*, 868-74.
- McTear, M. F. (1985). Pragmatic disorders: A question of direction. . *International Journal of Language & Communication Disorders*, 119-127.
- MEGEP. (2007). *Milli Eğitim Bakanlığı*. <http://hbogm.MilliEgitimBakanligiModulerEgitimProgramlari>: <http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/cocukgelisim/moduller/dilgelisim> adresinden alınmıştır
- Menyuk, P. (1971). *The acquisition and development of language*. New York: Prentice Hall.
- Menyuk, P. (2014). Nonlinguistic and Linguistic Processing in Normally Developing and Language-Disordered. *Speech and Language Advances in Basic Research and Practice*, 1.
- Menyuk, P. a. (1972). A problem of language disorder: Length versus structure. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research* , 264-279.
- Miller, J. F., Chapman, R. S., Branston, M. B., & Reicle, J. (1980). Language comprehension in sensorimotor stages V and VI. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 284-311.

- Miller, L. (1978). Pragmatics and early childhood language disorders: Communicative interactions in a half-hour sample. *Journal of Speech and Hearing Disorders* , 419-436.
- Morehead, D. M. (1973). The development of base syntax in normal and linguistically deviant children. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research* , 330-352.
- Morse, P. A. (1974). Infant Speech Perception: A Preliminary Model and Review of the Literature. R. L. Schiefelbusch , & L. L. Lloyd içinde, *Language Perspectives- Acquisition, Reterdation and Intervention*. Baltimore: University Park Press.
- Mysak, E. D. (1976). *Pathologies of the speech systems*. Baltimore, MD: Williams & Wilkins.
- NIDCD. (2017, eylül 13). *NIDCD*. NIDCD: <https://www.nidcd.nih.gov/sites/default/files/Documents/health/voice/NIDCD-Speech-Language-Dev-Milestones.pdf> adresinden alınmıştır
- Orhan, S., & Genç, K. G. (2015, Temmuz- Aralık). Engellilere yönelikülkemizdeki özel eğitim hizmet uygulamaları ve örnek ülke karşılaştırmaları. *Sosyal politika çalışmaları dergisi*, 15(35), 115-146.
- Otto, B. W. (2017). *Language Development in Early Childhood Education (4th Edition)*. New York: Pearson.
- Owens, R. (2001). *Language development: An introduction*. Boston: Allyn and Bacon.
- Özcan, A. O., & Özcan, A. F. (2014). Türk Çocuklarının Ses Gelişim Özellikleri ve İlk Okuma Yazma Öğrenme. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 67-86.
- Pediatrics., A. A. (1982). The Doman-Delacato treatment of neurologically handicapped children. *Pediatrics*, 810-812.
- Pinker, S. (1984). *Language learnability and language development*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.
- Pirila, S., van der Meere, J., Pentikainen, T., Ruusu-Niemi, P., Korpela, R., Kilpinen, J., et al. (2007). Language and motor speech skills in children with cerebral palsy. *Journal of communication disorders*, 116-128.
- Premack, D. (1976). Language and Intelligence in Ape and Man: How much is the gap between human and animal intelligence narrowed by recent demonstrations of language in chimpanzees? *American Scientist*, 674-683.

- Purpura, D. P. (1967). Intracellular studies of the corpus striatum I. Synaptic potentials and discharge characteristics of caudate neurons activated by thalamic stimulation. *Brain Research*, 325-340.
- Reber, A. S. (1973). On psycho-linguistic paradigms. *Journal of psycholinguistic research*, 289-319.
- Rice, M. L. (1990). Fast mapping word-learning abilities of language-delayed preschoolers. *Journal of Speech and Hearing Disorders* , 33-42.
- Şahlı , A. S., & Belgin, E. (2017). Adaptation, validity, and reliability of the Preschool Language Scale- Fifth Edition (PLS-%) in the Turk,sh context: The Turksh Preschool Language Scale-5 (TPLS-5). *International Journal of Pediatric Otorhinolaryngology*, 98, 143-149.
- Samkange, W. (2015). EXAMINING SKINNER'S AND BANDURA'S IDEAS ON LANGUAGE ACQUISITION: IMPLICATIONS FOR THE TEACHER. . *Global journal of advanced research*, 1858-1863.
- Sanders, C. (1976). Recent developments in contrastive analysis and their relevance to language teaching. *IRAL: International Review of Applied Linguistics in Language Teaching* , 67.
- Sarı, M. (2000). Türkiye Türkçesinde sözcük türlerinin değişikliğe uğraması. *Ankara Üniversitesi Türkoloji Dergisi*, 13(1), 227-243.
- Schwartz, E. R. (1990). S. M.W.. içinde St. Louis: Mosby.
- Segalowitz, S. J. (2014). *Language functions and brain organization*. . Elsevier.
- Shaffer, D. R. (2002). *Developmental psychology: Childhood and adolescence* . Scarborough, Ontario: Nelson/Thomson Canada Ltd.
- Siegel, L. S. (1981). Infant tests as predictors of cognitive and language development at two years. *Child Development* , 545-557.
- Sinclair, A. R. (2013). *The child's conception of language*. Springer Science & Business Media.
- Skinner, B. F. (1957). *Verbal Behavior*. Acton, MA: Copley Publishing Group.
- Slobin, D. I. (1966). Grammatical transformations and sentence comprehension in childhood and adulthood. *Journal of verbal learning and verbal behavior* , 219-227.
- Slobin, D. I. (1973). Cognitive prerequisites for the development of grammar. *Studies of child language development* , 75-208.

- Smith, B. D. (1989). For better or for worse: Left-handedness, pathology, and talent. . *Journal of Clinical and Experimental Neuropsychology* , 944-958.
- Snow, C. a. (1977). *Talking to children: Language Input and Acquisition*. New York: Cambridge University Press.
- Snyder-McLean, L. K. (1978). Verbal information gathering strategies: The child's use of language to acquire language. *Journal of Speech and Hearing Disorders*, 306-325.
- Terman, L. M., & Merrill, M. A. (1960). *Stanford-Binet Intelligence Scale: Manual for the third revision, Form LM*. Oxford: Houghton Mifflin.
- Topbaş, S. (2006). Türkçe Sesletim Sesbilgisi Testi:Geçerlik-Güvenilirlik ve Standardizasyon Çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 21(58), 39-56.
- Vygotsky, L. S. (1986). *Thought and Language- Revised Edition*.
- Whitman, R. L., & Schwartz, E. R. (1985). The pediatrician's approach to the preschool child with language delay. *Clin Pediatr.*, 26-31.
- Wilson, S. M., Saygın, A. P., Sereno, M. I., & Iacoboni, M. (2004). Listening to speech activates motor areas involved in speech production. *Nature neuroscience*, 701.
- Zangwill, O. L. (1975). The ontogeny of cerebral dominance in man. O. L. Zangwill içinde, *Foundations of Language Development-A Cultidisciplinary Approach* (s. 137-147).
- Zangwill, O. L. (1978). Aphasia and the concept of brain centers. *NA*.
- Zimmerman, I. L., Steiner, V. G., & Pond, R. E. (2011). *Preschool Language Scale- Fifth Edition (PLS-5)*. Pearson.
- Zollinger, B. (1994). *Spr acherwerbsstörungen*. Bern.